

Raportti: Epävirallinen kilpailukykyneuvosto, tutkimus ja innovaatiot, Varsova Puola 10.-11.3.2025

Kokous

Epävirallinen kilpailukykyministerikokous (tutkimus, innovaatiot) 10.-11.3.2025

Puolan EU-puheenjohtajakauden epävirallinen tutkimusministerien kokous järjestettiin Varsovassa 10.–11.3.2025. EU:n jäsenmaiden lisäksi kokoukseen oli kutsuttu Islanti, Iso-Britannia, Norja ja Sveitsi. Suomea kokouksessa edusti johtava asiantuntija Timo Haapalehto työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Kokouksessa keskusteltiin EU:n seuraavan tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelman strategisesta roolista EU:n kilpailukyvyille ja hyväksyttiin sitä koskeva Varsovan julistus. Toisena keskustelun aiheen oli startup- ja kasvuyritysten strategia.

1. EU:n seuraavan T&I-puiteohjelman strateginen rooli EU:n kilpailukyvyille

Startup- ja tutkimuskomissaari Zaharieva korosti puheenvuorossaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan merkitystä Euroopalle. T&K-panostuksia, mukaan lukien yksityisiä, tulee lisätä, jotta saavutetaan EU:n tasolla T&K-menojen 3 %:n tavoite. Tavoitteena tulee olla kunnianhimoinen seuraava EU:n T&I-puiteohjelma. Komissaari nosti esille niin Euroopan tutkimusneuvoston (ERC), Euroopan innovaationeuvoston (EIC) kuin yhteistyötutkimuksen ja ohjelman yksinkertaistamisen merkityksen. Yksinkertaistamistoimia tulisi toteuttaa jo nykyisen ohjelman loppuvuosina (2025–2027). Komissaari myös kiitti Varsovan julistuksesta, jota hän tulee hyödyntämään jatkokeskusteluissa komissiossa. Valmistelujen seuraavana vaiheena on nykyisen T&I-puiteohjelman väliarvioinnin julkistaminen huhtikuussa.

Keskustelussa useat maat korostivat ERC:n, EIC:n ja yhteistyötutkimuksen ja näiden vaikuttavuuden merkitystä sekä ohjelman perustumista korkeaan laatuun. Lisäksi monet korostivat ohjelman yksinkertaistamista sekä ohjelman ja sen budjetin pysyvyyttä, itsenäisyyttä ja ennakoitavuutta. Useat toivat esille kaikenlaista tutkimuksen rahoittamisen merkityksen (perustutkimuksesta innovaatiotoimintaan ml. humanistiset tieteet ja yhteiskuntatieteet sekä pienemmät ja suuremmat hankkeet). Myös infrastruktuurien, kansainvälisen yhteistyön sekä kansallisten ja EU-toimien synergioiden merkitys mainittiin. Heikommin pärjäävät T&I-maat korostivat, että EU:n sisäiseen innovaatiokuilun pienentämiseen tulisi puuttua näille maille suunnattujen T&I-puiteohjelman ns. widening toimien avulla.

Suomen puheenvuorossa painotettiin, että kaikkien jäsenmaiden tulee lisätä kansallisia T&K-panostuksiaan ja että tulevan T&I-puiteohjelman tulee perustua korkeaan laatuun ja avoimeen kilpailuun.

Keskustelun lopuksi EU:n jäsenmaat hyväksyivät yksimielisesti Varsovan julistuksen EU:n seuraavan T&I-puiteohjelman strategisesta roolista. Muutamaa (DE, SE, FI) ilmoitti lisäksi, että julistuksella ei ennakoida EU:n seuraavasta rahoituskehiksestä käytäviä neuvotteluja.

2. Startup- ja kasvuyritysten strategia

Kokouksessa keskustelua alusti kaksi puolalaista startup-yrittäjää (Lukasz Kozlik/Clone ja Miroslaw Trzesniowski/WIDMO). Heidän mukaansa startup-yrityksen perustaminen ja rahoituksen hankkiminen on hankalampaa Euroopassa kuin USA:ssa, minkä vuoksi startup-yritys perustetaan usein Kaliforniaan. Myös kasvurahoituksen hankkiminen on vaikeaa Euroopassa, mikä hankaloittaa yrityksen toiminnan laajentamista. Ehdotuksena oli muun muassa startup-yritysten tukiohjelmien yksinkertaistaminen sekä riskirahoituksen saatavuuden parantaminen.

Startup- ja tutkimuskomissaari Zaharieva painotti puheenvuorossa, että startup-yritykset ovat komission yhtenä painopisteenä ja niiden edistämisessä tulee toimia nopeasti. Euroopassa perustetaan määrällisesti yhtä paljon startup-yrityksiä kuin USA:ssa, mutta niillä on vaikeuksia siirtyä kasvuvaiheeseen. Euroopasta puuttuu muun muassa startup-yrityksen määritelmä. Komissio tulee julkistamaan startup- ja kasvuyritysten strategian touko/kesäkuussa, jossa tullaan tarkastelemaan markkinoille pääsyä, rahoitusta, hallinnollista taakkaa, osajia sekä infrastruktuureja. Strategian jälkeen mahdollisia lainsäädäntöehdotuksia tullaan antamaan innovaatioasetuksessa (Innovation Act) sekä eurooppalaisen tutkimusalueen asetuksessa (ERA Act).

Maiden puheenvuoroissa nostettiin esille haasteina riskirahoituksen saatavuus, tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien sekä testiympäristöjen käytettävyys, tutkimusdatan saatavuus, osajien ja niiden työ- ja oleskelulupien saatavuus, hallinnollinen taakka, päätösten hitaus ja valtiontuet. Lisäksi korostettiin sisämarkkinoiden sekä korkeakoulujen ja innovaatioympäristöjen merkitystä, yrityshautomoiden ja kiihdyttämöiden roolia, riskinottoa, sääntelyn yksinkertaistamista sekä kansallisten ja EU:n toimien parempaa koordinoitua. EU:n viidennen vapauden eli tiedon, tutkimuksen ja osaamisen vapaan liikkuvuuden toteuttamista sekä eurooppalaista lainsäädäntöä (28. regiimi) tuotiin myös esille ratkaisuna. Euroopan innovaatio- ja tutkimusneuvoston (European Innovation Council, EIC) kehittämistä myös painotettiin.

Suomen puheenvuorossa nostettiin esille sisämarkkinoiden vahvistamisen ja sääntelyn harkitun keventämisen, yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuksien sekä yksityisten pääomien merkitystä. EU:n T&I-rahoitusinstrumenttien uudistamisessa tulisi huomioida aiempaa paremmin kannustimet disruptiivisten ja syväteknologian innovaatioiden kehittämiseen.

Suomen edustajat

Timo Haapalehto/TEM, Petteri Kauppinen/OKM

Asiakirjat

1. Strategic role of the future EU R&I framework programme for Europe's competitiveness and beyond, Pj-maan taustamuistio
2. Towards the European Strategy for Startups and Scaleups, Pj-maan taustamuistio
3. Warsaw Declaration on the strategic role of the future EU R&I framework programme, 11.3.2025